

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr., za četrť leta 80 kr. — Naročnina se pošilja opravištvu v dijaškem semenišču (Knabenseminar). — Deležniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamesne liste prodaja knjigar Novak na velikem trgu po 5 kr. — Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo. Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Nacijonalna banka nasproti kmetom in menjšim obrtnikom.

Konservativni poslanci z narodnimi slovenskimi vred [Tirolec plem. Zallinger, knezi Liechtensteini pa Tonkli, Klun in naš g. dr. Vošnjak] so te dni vlado vprašali oziroma jej naročevali, naj v nacijonalno banko pa tudi v bogate hranilnice (šparkase) dregne, da bodo rajše pa tudi za menjše obresti gruntnim posestnikom in menjšim obrtnikom denarjev izposojevale, kakor do sedaj. Poslanci so tukaj zopet pravo zadeli. Dnes hočemo to razkazivati z ozirom na bogato nacijonalno banko.

Nacijonalna banka je najbogatejši denarstveni zavod v Avstriji, to pa vsled velikanskih predpravic, katerih je dobila pred drugimi. Ona na primer sme izdajati bankovce: desetake, stotake itd. Vsako leto znašajo dobitki veliko milijonov. Jene delnice so najboljše in toraj zvečinoma v židovskih rokah. Ona baranta z menjicami (Wechsel), daje posojila na hiše in zemljišča. Toda pri tej reči prezira naše dežele pred ogerskimi in zanemarja in zaničuje gruntne posestnike in menjše obrtnike. Tem daja le malo posojil ali celo nobenih. Številke nam to do jasna svedočijo.

Lani je namreč nacijonalna banka pri nas (zapadnej Avstriji) imela samo v menjicah prometa za 458 milijonov goldinarjev. Poprek najmenjša menjica je veljala 1366 fl. Tolikih menjic navadni obrtnik in kmet ne podpisuje, kar dokazuje, da nacijonalna banka sploh na menje premožne ljudi niti ozira ne jemlje.

Francoska nacijonalna banka ravna celo drugače. Ona je lani mnogo menjic oddala po 40 — 400 fl. Naša bogata nacijonalna banka pa ima denarjev le za bogataše, ki potem denar na drobno razposujejo proti velikim obrestim in se potem mastijo s tujimi penazi.

Na hiše in posestva izposojuje nacijonalna banka čedalje menje penez, lani samo 95 milijonov.

No, in od teh pride na izhodno Avstrijo (ogerske in hrvatske dežele) 61 milijonov, na Gališko in Bukovinsko 21 milijonov, na spodnje Avstrijsko, največ na palače Dunajske, 7 milijonov, na vse druge dežele, to je na Česko, Moravsko, Šlezijo, gornje Avstrijsko, Salzburg, Predarlško, Štajersko, Koroško, Krajnsko, Goriško, Primorsko, Istrijo, Dalmacijo pa samo 4 milijoni, na Tirolsko pa celo in čisto nič.

Menjšim posestnikom je lani posodila nacijonalna banka 5,851.860 fl. Vendar od teh penez dobili so ogerski kmetovalci 5,205.879 fl., a naši samo 645.981 fl. Iz povedanega je toraj jasno, da nacijonalna banka zanemarja gruntne posestnike in menjše obrtnike sploh, a posebno še naše razvenogerske kmetovalce.

To ni samo naduta brezobzirnost, ampak naravnost velika krivica. Kajti jene bankovce moramo vsi državljani avstrijski prejemati in tako vsi pripomagamo, da se ona bogati. Nacijonalna banka dobila je mnogih predpravic, da bi ustrezala z denarnim prometom vsem, a ne samo Magjarom, Judom, Poljakom, Dunajskim hišnim posestnikom in oderuhom. Skrajni čas je uže bil, da so poslanci pehnoli v to sršenovo gnezdo. Nacijonalna banka je mnogo kriva, zakaj razne hranilnice pri nas previsokih obrestij (činžev) tirjajo. O tej reči pa prihodnjič!

Poročilo šolskega (naučnega) odseka o peticijah za vpeljavo slovenskega učnega jezika.

II. Slovenski jezik jemal se je dosihmal prav malo v ozir na srednjih šolah in učiteljških v deželah, kjer bivajo Slovenci.

1. Kar zadeva srednje šole, rabi se slovenščina v jako omejenem obsegu za poučne namene in to večinoma le po ministerskem ukazu dne 20. septembra 1873 št. 8172. Ta ukaz določuje za nadgimnazijo v Ljubljani*) poleg osmih razredov

*) Koncem šolskega leta 1880—1881 bilo je na tem zavodu 453 dijakov slovenskega in 132 nemškega materskega jezika.

z nemškimi učnimi jeziki za podgimnazijo paralelko deloma s slovenskim učnim jezikom. In sicer se v I. b. razredu razen geografije in matematike učé vsi predmeti slovenski; v II. b. razredu je še pri nemščini in v drugem polletju za naravoslovje nemščina učni jezik. V razredu III. b. se poučujejo razen krščanskega nauka in slovenščine vsi predmeti v nemškem jeziku, isto tako tudi v paralelkah in pri dijakih, ki gredo iz paralelek naprej; za učence, ki stopijo v razred I. a, je slovenščina, tudi ako jim je materin jezik, le fakultativna. Na nadgimnaziji v Rudolfovem*) poučuje se v slovenščini krščanski nauk v prvih štirih razredih, dalje latinščina v I. in II. razredu in slovenski jezik v vseh razredih. Sicer je ves pouk nemški. Na nepopolnej podgimnaziji v Kranji**), ki je zdaj dvarazredna in se baš razširjava, je ista uredba, kakor v Rudolfovem. Na nadgimnaziji v Gorici (na katerej bilo je koncem šolskega leta 1880—1881 47 nemških, 125 italijanskih, 164 slovenskih učencev) nemški je ves pouk, iznimši slovenščino in italijanščino in veronauk v I. in II. razredu spodnje gimnazije. Na nadgimnazijah v Celji in Mariboru in na višjej realki v Ljubljani rabi slovenščina kot učni jezik jedino le pri slovenskem jeziku, kateri je obligaten za slovenske dijake.

Ako primerjamo tu navedene faktične razmere kakoršne so na omenjenih učiliščih, z resolucijo, skleneno l. 1880 po zbornici poslancev, nahajamo takoj znaten razloček. Ne da bi v tej zadevi navajal vse posameznosti, naj kot vzgled omenjam naslednje: Navedena resolucija je, ker hoče vpeljati slovenski učni jezik le po razmeri sočih učnih sredstev, sestavljena z vso previdnostjo in ne more se jej očitati prebrzega priganjanja. No, tiskana je na pr. in potrjena (aprobirana) slovenska učna knjiga za geografijo (Jesenkova) in vendar se poučuje na slovenskih paralelkah v Ljubljani, kjer se s slovenščino razmeroma ravna še najbolj rahlo, geografija uže počenshi od I. razreda v nemškem jeziku. Dalje je aprobirana učna knjiga za botaniko (Pokorny, prirodopis rastlinstva s podobami, poslovenjen po Tušku, Prag 1872); a botanika se nikjer ne poučuje v slovenščini. Na gimnazijah v Celji in Mariboru (kjer je Slovencev blizu polovica vsega števila) ne pripušča se slovenščini niti toliko, kolikor na gimnazijah v Kranjskej. Na gimnaziji v Gorici sta sicer v I. in II. razredu dve paralelki — namreč A. oddelek za Italijane in Nemce, B. oddelek za Slovence***) — pouk je izvzemši veronauk in dotični materni jezik skozi in skozi nemški, akoravno bi bilo brez dvombe prikladno, z ozirom na veleod-

*) Koncem šolskega leta 1880—1881. 163 Slovencev, 8 Nemcev.

**) 66 Slovencev, 1 Nemec.

***) Koncem šolskega leta 1880—81 bilo je v I. A. 29 italijanskih, 12 nemških in I. B. 30 slovenskih učencev, v II. A. 26 italijanskih, 4 nemški, v II. B. 39 slovenskih učencev.

važno število slovenskih in italijanskih učencev, da se v pošteveh jemljeta gori omenjeno jako veljavno mnenje deželnega zbora goriškega in gori tudi uže omenjena peticija deželnega odbora goriškega.

Res se je sicer naznanilo šolskemu odseku, da je c. k. naučno ministerstvo pred kratkim stavilo prašanje deželnemu šolskemu svetu v Kranjskej, bi se li in kako mogel razširiti poučni obseg slovenskemu jeziku. Kakor se kaže, to prašanje nij imelo posledka. A razširjenje poučnega obsega slovenskemu jeziku ne le v Kranjskej, ampak tudi v Goriškej in v Spodnji Štajerskej mora se smatrati v smislu l. 1880 v zbornici poslancev sklenene resolucije nujno potrebno.

(Konec prih.)

Gospodarske stvari.

Kaj je boljše sladko ali skisano smetano v puter mestih.

Skoraj večji del naših gospodinj misli, da je dosti boljše kisló, kakor pa sladko smetano mestih. Pravijo, da se iz kisle mnogo več putra naredi kakor iz jednake množine sladke smetane. In to je tudi resnica. Ali iz sladke smetane izmedeni puter je dosti boljši od onega iz kisle. Kar se toraj na večini zgubi, to se pa na dobroti pridobi.

Vsled kisanja narejajo se iz mlečnega sladkorja razne kvasne snovi, ktere so dobroti putrove zelo na škodo. Znano je, da smetana, ki je dalje časa na kakem toplem kraju stala, dobi duh po potu, (od tako imenovane putrove kisline). To je tudi ravno tista kislina, ki nastane, kedar puter ožoltne in ki ga potem več ali manj neužitnega napravlja.

Ko ta kislina v smetavi nastane, se sirovina v podobi majhnih snežink iz smetane izločuje, kar se ravno pri sirjenji ali kisanji mleka godi. Pri medenji se toraj znameniti del te sirovine med puter zamede in ravno ta sirovina je vzrok, da se puter kmalu razkrajja in da se ne drži dolgo v dobrem stanu.

Najbolj navadni puter je namreč smez iz putrove maščobe in pa iz drugih tvarin. Dober puter mara kolikor največ maščobe, drugih snovij pa kolikor mogoče malo. Po medenji kisle smetane se pa mnogo brezmaštnih rečij v puter podela in tako bode tudi jasno, odkod da pride, da se iz kisle smetane več putra naredi. Samo po sebi je pa umevno, da je treba gledati, da se kolikor mogoče čist, zlahten in trpežen puter izmede. Kdor le na veliko gleda, ta lahko več naredi, ker se putru malovredne druge snovi lahko primedejo.

Kolikor kislejša tedaj smetana, toliko tudi več putra. Zato pa ravno medenje kisle smetane ni nasvetovano. Tukaj še omenjamo, da bi se zelo

skisana smetana sploh ne smela nikoli mesti. Temu nasproti je pa zmerno kisanje smetane res dobro, ker se nekaj več putra nameda, in še ravno tako dobrega, kakor iz sladke smetane.

Na kisanje smetane je toraj treba tudi gledati, ker tudi zmerno kisanje lahko doboti putra škoduje.

Posode, v katerih se smetana hrani in kisa, morajo popolnoma čiste biti. Pocinjena, plehnata posoda je boljša od vsake druge. Posoda se mora rahlo zavezni in na snažnem mestu v čistem zraku postavljena biti, kjer temperatura prenašli in preveliki menjavi ni izpostavljena. Ko bi temperatura mlečne shrambe precej pod 24° C. padla, tedaj je dobro nekaj smetane pred medenjem zgreti in potem mrzlo pridjati in prav dobro pomešati. Dobro je vso smetano od časa do časa premešati, tako se bolje ravnomerno in prej skisa.

Skušnje so pokazale, da se iz kisle smetane več putra nameda ko pa iz sladke in da je na jeden kilogram putra za 1½ litra smetane več potrebno, če se sladka smetana mede.

Preiskal se je pa tudi namedeni puter iz sladke smetane. Njegov okus je bil čist, mil in kakor orehovih jedrc. Pa tudi ovi puter iz kisle smetane je imel dober in čist duh in okus, ker se je pri kisanju na vse potrebne okoliščine ozirjal.

Vidi se, da ima puter iz sladke smetane več maščobe v sebi in je toraj določno boljši od onega iz kisle. Tudi je tak puter dosti bolje trpežen in se da dosti dalje časa hranjevati.

Konjski sejmi v Gradci. Kakor znano, obnesel se je prvi mesečni sejem za konje v Gradci jako dobro. Na sejmu je bilo prigvanih 300 konj in na Dunaj jih je bilo 30 prodanih, da si so zunanji kupci še le malo o tem sejmu vedeli. Prihodnji sejem za konje bode v četrtek dne 1. junija. Na ta sejem se bodo vsi Dunajski, Solnograški in Tržaški kupci povabili. Jako bi bilo torej želeto, da se konjski lastniki tega sejma v mnogobrojnem številu udeležijo.

Dopisi.

Iz Celja. (Tukaj je slovenska zemlja — tukaj je Slovencev dom.) Za nas Slovence in našo prihodnost je napočila zelo važna doba. Čeravno je zmiraj dolžnost vsakega pošteenega narodnjaka, braniti se zoper sovražnikove napade, bodi si od te ali one strani, vendar je zdaj nastopil za slovenski narod odločilen trenotek. Malokedaj je slišal slovenski narod, kateri gotovo nikomur na svetu nič žalega ni storil, ampak le bil prepohleven, preponižen in tako spodbujal nasprotnikovo ošabnost in brezozirnost, od narodnih svojih zovražnikov tako grdih psokv, nikoli ni bil v nemških časnikih takó nesramno zmerjan, kakor sedaj. Imenujejo se liberalce, svobodnjake pa so le laži liberalci in posilniki. Liberalci nobenemu

drugemu narodu ne pripoznajo politične pravice, kakor samo nemškemu. Ker so morali vzdihovati vsi nenemški narodi dozdej pod nemškim jarmom, zato tudi zdaj trobijo v svet, da brez njihovega vladanja Austrija obstati ne more. Drugi slovenski naši bratje, Poljaki in Čehi, kakor Hrvati, so se rešili teh železnih okov, v katere so bili dolgo, dolgo vkovani; to pa res ne gre našim dobrim liberalcem glavo in zato se zdaj tak pridno ozirajo na nas Slovence, kateri smo še edini narod, ki si ni mogel priboriti vseh svojih pravic. — Ozrmo se po svetu! Kamor pogledaš, povsod se otroci podučujejo v svojem materinskem jeziku, v tistem jeziku, katerega so njih mati moliti učili, v jeziku, v katerem so se med seboj, v prvih svojih letih pomenkovali in pozdravljali; ker vsak narod in če bi bil še tako neolikan, sprevidi vsaj to, da je tisti jezik človeku naj dražji, v katerem je spregovoril prve besede, katerega govorijo v domovini svoje. Povsod se pa zaničujejo tisti odpadniki, kateri so se dali tako daleč zapeljati, da njih je na zadnjič še sram, govoriti v domačem jeziku; povsod drugod noben pošten človek ne mara za takšo goljazen, ktera noče več poznati svoje matere, svoje domovine, svojega materinskega jezika. Za odpadnike v vojski, za izdajice, je skrbela vojaška postava; taki se pokončajo na vislicah ali se ustrelijo — za narodne odpadnike pa druge kazni ni, kakor da jih vsak pošten narodnjak prav iz srca omiluje pa tudi njihove družbe izogiba. Tako bi moralo vsaj biti. Pogledajmo pa malo po naši domovini, če se to tudi zgodi. Žalibože da ne. V mnogih občinah vidimo sedeti v odboru možé, kateri vlečejo le prerado na drugo stran in celó nasprotujejo našim željam, se vé da večidel ne iz prepričanja, ampak takrat, če si mislijo s tem pridobiti pri nasprotnikih naših veljavo ali celó denarni dobiček. V nekterih občinah si pa celó še zvolijo nemčurja za župana; v premnogih občinah spet imajo in plačujejo nemčurskega pisarja. To je, Slovenci, rakova bolezen, dokler se ne bodo poboljšale te razmere, ne bo in ne more boljše biti. (Konec prih.)

Iz Dunaja. (Nemskutarske prošnje) podpisali in znanemu ptujskemu doktorju v koš skočili so: sv. Anton na Pohorji (Janez Rak, Fr. Kovač, Anton Mravljak, Simon Kellerberger, Namensfertiger), mesto Ormož, sv. Jurij na Ščavnici (Janez Gorički, župan, Fr. Kreft, Jos. Vaupotič), Grabonošen (Fr. Ferenz, Mat. Verbljak, Jak. Terstenjak), Gruška gora (Fr. Feguš, Joh. Konečnik, Sebastian Skok), sv. Ilj in Turjak (Bl. Krajnc, Jakob Prewolnig, Rudolf Ledl, Miha Rantsch, Jakob Novak, Jož. Krajnc), Jurovec (Jan. Kürbisch) dalje več podkrižanih iz občin Markeldorf, Poppendorf, Lanzendorf, Sella, sv. Vid, katere je zapisal neki Franz Mendaš, Črešavec pri Radgoni (Fr. Wratschitsch, Mat. Neudauer, R. v. Pichl), Mihalovec (L. Petovar, M. Zdravec, J. Lesjak), Orehovci (J. Mlineritsch, A.

Weberitsch, R. v. Pichl), Zgornja Radgona, (A. Simonitsch, Erschenjak in Košar, učitelja, H. Puff), Ober-Feising (Kreiner, Schupanko, Wiesthaler), Rihtarovska (F. Vaupotič, J. Strajšak, J. Kramberger), Stainzthal (J. Ploj, J. Križan, G. Senekovič, G. Wallner), Terbegovec (J. Wuk, Fr. Čagran, Ar. Matjašič), Veličanska (A. Fekonja, A. Zadavec, F. Polanec), Runtschen (M. Rajch, F. Pettek), Lahovska (Markrapp, Bratuša), Šardinska (Kuharič), Litmerska (Kociper), Podgorska (J. Dovečar, J. Osmec), Weigelsberg (Črešner, Mullec), Windischdorf (Drobnik, Jesenko). Iz Vranskega je tudi prišlo nekaj podpisov, na čelu F. v. Wittenbach, vmes Leopold Schwentner (!) trgovec in par žensk. Za sv. Peter pri Celji je podpisan J. Lenko, L. Weber in F. Tham, oba penzionirana stotnika, ženske Wolf, Nekermann, Possek in Fr. Hausenpichler, poštar, Skomri (Jak. Matijec in nekaj odbornikov), Paka (Založnik, K. Mlinšek, B. Stoker), Oplotnica (F. Kunej) Kot (P. Videčnik, J. Klinc), Kebelj (J. Pleich, M. Kos), Vrhovle pri Konjicah (Zajko), Grušovje (F. Kumer), Škofja ves pri Celji (F. Okoren, J. Kampolšek, F. Walland, M. Dreml), Celjska okolica (Malle, Jezernik, J. Levičnik, J. Saitz, Fr. Dorn), F. in še nekaj drugih. Teh bodi sram pred vsem poštenim slovenskim svetom, kajti pljunili so v lastno skledo!

Iz Doberne. (O toplici.) Deželni odbor vsako leto vzlasti meseca majnika in septembra omogočuje tudi ubožnejšim bolnikom iskati ljubelega zdravja v tukajšnjem zdravilstvenem zavodu, ker jim sicer drago stanovanje in kopelj prepušča brezplačno, nekaterim celo deli podpore v denarji. To so tako imenovani gratis-topličarji. Za letos je nekaj posebnega v tej okoliščini, da je 10 prostorov odločeno za vojake, kateri so vzboleli v Dalmaciji ali v Bosni ali v Hercegovini. Častnikom ali „oficirjem“ ni treba plačevati stanovanja, kopelji, postrežbe in kur-takse; isto velja za vojake nižje vrste s tem razločkom, da toti še za kupovanje živeža dobivajo po 45 kr. na dan. Teh dobrot se dotičnik lahko posluži skozi navadno dobo kôpanja, namreč 21 dnij, to pa med 1. in 31. majnikom pa med 15. avgustom in 15. septembrom.

Iz celjske okolice. (Javen protest.) Kakor so podpisani zvedeli, je podpisal naš župan, g. Anton Malle, prošnjo nemško pisano, o kateri prosi naj ostane v jezikovnem obziru vse pri starem, kakor dozda, s katero tedaj nasprotuje našim opravičenim željam, da bi se namreč pri sodnijah in v šolah, posebno v srednjih šolah, vpejljala ednakopravnost našega materinskega jezika, da bi postal v šolah slovenski jezik podučni jezik in da bi se samo zraven se vè da tudi nemško učilo. Mi tukaj pred slovenskim svetom izrečemo, da g. župan ni storil tistega koraka z našim sporazumljenjem, ampak brez vsakega odborovega sklepa, da tedaj tista izjava ni pisana po volji.

Celjske okolice. Kot posamezen človek naj dela g. župan, kar hoče, kot župan naj se pa drži postave, — popisano postopanje pa je naravnost proti postavi. Mi smo Slovenci in želimo Slovenci ostati; vsak, kateri je navdan nemčurskega duha, naj išče sreče kje drugod. Tisti, kateri v lastno skledo pljune ni naš prijatelj; odpadniki in izdajice se pri nas črtijo. Podpisi vseh tistih posestnikov, kateri so se nevedoma vsedli na njegove limanice, so neveljavni; — prvič ker ni bilo nobene odborove seje, drugič pa, ker se med podpisanimi nahaja samo podpis ednega edinega odbornika.

V Celji dne 15. majnika 1882.

Svetovalci: Franc Lipovšek, Andre Žnider, Karl Šah.

Odborniki: Anton Skorjanc, France Kodela, Martin Žnidar, Matevž Vozu, Jožef Kodela, Valentin Sapane, Ostrožnik Franz, Matevž Glinšek, Martin Vrečar, Jarnej Županc.

Iz Središča. (Nemila osoda) nas je zadela, ker sta se od nas poslovila naša preljuba dušna pastirja č. g. župnik in č. g. kaplan, to pa eden in isti dan, prvi pri ranej sv. meši, slednji pa pri poznej. Vsi se Njima zahvaljujemo za ves trud zlasti pa Središki mladenči; ločitev je res bridka za nas, pa tolažimo se, saj nas ne bode druga ločilo, kakor deroča Drava, široka ravan in nekteri griči, ali v duhu ostanemo vedno skupaj! Bog plati za prelepe nauke, za vso skrb in trpljenje. Ljubila sta nas res po očetovsko, daj pa tudi Bog, da bi seme božje besede, katero sta med nas sejala, tudi stoteri sad obrodilo; vedno nam ostaneta v blagem spominu. Bog Ju ohrani, krepkih in zdravih še mnoga mnoga leta, ako pa je božja previdnost sklenila, da se tukaj ne bodemo več videli, Bog daj da bi se enkrat v sv. nebesih, kjer ne bode več ločitve, videli in veselili!

Središki mladenči.

Politični ogled.

Avstrijske dežele. Zavoljo Bosne in Hercegovine se ne morejo Magjari pa tudi naši in ogerski ministri ne prav porazumeti, kaj da je storiti? Slovanske politike ondi nečejo. — Državni zbor je sprejel colninsko postavo, gosposka zbornica pa pre naredbo volilnega reda, nemški liberalci so sedaj zgubljeni za vselej. — Poljskim poslancem je grof Taaffe zopet obečal, da bode v Šleziji si prizadeval vsem narodom pomagati do enakopravnosti: nemški konservativci zahtevajo premembe pri šolskih postavah, ker so bremena uže neznosljiva, dalje tirjajo, naj odstopi minister Konrad, ker nimajo nobenega zaupanja v nja. Prošnje za železnico od Wolfsberga na Koroškem do Judenburga in za Dolenjsko železnico na Kranjskem priporočili so poslanci visokej vladi, naj stori, kar se jej pravo zdi. Na vprašanje poslanca Zallingerja in

tovaršev je grof Taaffe odgovoril, da je hranilnicam uže zaukazal menjših procentov računati od posojil; nekatere so to uže storile. — Čehi dobijo 2 nova škofa, namreč v Ljtitumericah in v Brnu. — Na Gališko vre vedno več ruskih Judov; ljudje se teh bojijo in prosijo, naj vlada pomaga in Judom prestop črez rusko mejo zabrani. Več Rutenov je pred sodnijo postavljenih zaradi zločina veleizdajstva. — Kranjska deputacija, namreč grof Thurn, baron Abfaltrern, dr. Poklukar in g. Dreo povabili so svitlega cesarja k 600-letnici, da je Kranjska last Habsburške slavne rodbine; cesar so obljubili priti v Ljubljano. Svečanost vršila se bode drugo leto. Do tiste pa bode bržčas nemškutarski deželni zbor kranjski razpuščen. Za Primorsko snuje ministerstvo posebno kmetijsko družbo. Te je ondi treba.

Nvanje države. Nemci, Švicarji in Italijani so prevrtali sv. Gotthardovo planino za železnico. Dne 21. t. m. so jo slovesno odprli; skoz veliki tunel se pelja 19½ minute; železnica je stala 222 milijonov frankov ter utegne našim avstrijskim železnicam mnogo vožje odvzete, zlasti pa še kupčiji v Trstu škodovati, kajti veliko blaga bo sedaj se prestavilo z vožnjo v Genovo, Brindisi, Benetke in Milan. — Ruski car je kronanje za eno leto odložil. — V Egipt pred mesto Aleksandrijo došle so angleške in francoske ladije oklopnice, pa se ne upajo dežele napasti, ker Italijani, Bismark pa tudi sultan tega ne vidijo radi. Tako ostati pa tudi ne more. Zadnji čas so tudi Grki začeli zmes vtikati se, kar je Turke hudo razjarilo. — Srbski kralj je svoje potovanje po deželi završil in se vrnil v Belgrad, kder je bil svečano sprejet. — Papež se počutijo bolje, nego razni liberalni listi poročajo, ki pravijo da močno bolehalo. To ni res. — Francoski finančni minister in velik prijatelj Judov in freimaurerjev je odstopil, ker se je s poslanci sprl. Irski zarotniki nečejo ničesar vedeti več o mirnem porazumljenji z Angleži; ne bojijo se nobenega zločinstva, da le otresejo angleški jarem. Razdraženost je velika.

Za poduk in kratek čas.

Zlata knjiga.

(Poezije. Zložil S. Gregorčič. I. Založil Ig. Gruntar v Logaci. Cena 1 fl.

Ljubljanski Zvon objavlja v svojem 5. zvezku životopisne črtice prvega sedaj živih pesnikov slovenskih, č. g. Simona Gregorčiča. Mislimo, da svojim čitateljem ustrežemo, ako ga ponatisnemo!

Simon Gregorčič je bil rojen 15. oktobra 1844. leta na Vrsnem h. št. 17., pol ure nad Libušnjem, v prijazni pogorski vasi, ležeči pod starim sivim Krnom na levem bregu bistrice Soče. Lep je ta planinski svet med Kobaridom in Tolminom, ta Krnom in Matajurjem.

Tudi zdaj, ko živi v solčni vinorodni plan-

javi goriški, sili mu srcé „nazaj v planinski raj“. Ne mikajo ga vinorodne gorice, niti južni cvet in sad, kajti mladostnih dnij spomin ga vleče na planine.

Našemu pesniku oča Jarnej Gregorčič gospodaril je srednjevelikemu posestvu; a bil je razumen, občespošтовan mož. Dokler je Vrsno spadalo k tolminskemu županstvu, bil je Jarnej Gregorčič dolgo vrsto let zaporedoma Vrsenski starešina in občinski zastopnik pri županstvu v Tolminu, kjer so ga vsi njegovi tovariši zaradi njegove odločnosti in bistroumnosti jako spoštovali in še dandanes se Vrsenci o vseh važnejših občinskih stvareh posvetujejo z njim ter ga vselej volijo za svojega poblaščenca, kadar je treba pri uradih ali kje drugje zagovarjati občinsko stvar.

Jarnej Gregorčič je imel več otrok; zatorej pošlje svojega drugorojenega sina Simona, ko ga je bil domači kaplan g. Anton Gregorčič (sedanji vikar v Št. Florjanu v Brdih) naučil nekoliko brati in pisati, v Gorico v nemške šole, iz katerih prestopi na gimnazijo, kjer leta 1857. s izvrstnim vspehom dovrši prvo latinsko šolo. Slovenščina takrat v tem razredu še ni bila učni predmet.

Sreča je hotela, da je Gregorčič v drugem razredu dobil za učitelja moža, po svojem znanji odličnega, po svojem značaju vzglednega Ivana Šolarja, sedaj c. kr. dež. šolskega nadzornika v Zadru. Šolar svojih učencev ni samo temeljito učil, ampak tudi korenito jih vzgajal ter po očetovsko vodil in pripravljajal za ozbilno življenje. „Glejte, da boste prvaki v vseh predmetih! Pridno se učite, da boste možje mogli pomagati svojemu narodu, kajti brez znanja vam ne bode mogoče koristiti svoji domovini!“ Kako so se taki in jednaki nauki prijeli rahločutnega Gregorčiča, o tem na več mestih pričajo njegove pesni. Osobito pa Gregorčič pripoveduje svojim prijateljem, da mu je Šolar odkril čudovito lepoto jezika slovenskega, ter pokazal mu bogastvo njegovo, poleg tega pa tudi vcepil mu ljubezen do starih klasikov grških in latinskih.

V tretji šoli prišel je Gregorčič v tedaj osnovano malo semenišče, ter ondu poleg več drugih vrlih dijakov našel tudi duhovitega in plemenitega Ivana Stresa.

Z njim in z drugimi enakomislečimi prijatelji vadil se je Gregorčič v slovenskem spisovanji, učil se srbskega in českega jezika, navduševal se je za klasične pesnike raznih narodov, a osobito prebiral Preširna. V tistih letih začel je zlagati svoje prve pesni in prvenci njegove Muze natisnjeni so v Janežičevem „Glasniku.“ Tako je prišlo leto 1864. in z njim matura, katero je izvrstno prebil.

Po dovršenih latinskih šolah šel je v semenišče. In kakor na gimnaziji prof. Šolarja, tako je tudi čislal blagega doktorja Hrasta, vodjo osrednjemu semenišču goriškemu. „V velikem se-

menišči — piše mi č. g. vikar Smrekar — smo Gregorčiča ljubili vsi: Vladi, Hrvatje in Slovenci; vsem se je prikupil in vsak je želel z njim občevati. Bil je vselej čistega, možatega značaja; vsako reč je znal s svojim umom dobro presoditi ter v vsakem slučaju pravo pogoditi“. Jednako izvrstno kakor gimnazijo dokončal je tudi bogoslovske studije. Posvečen je bil 20. oktobra 1867. leta. Novo mešo je pel pri sv. Duhu na Libušnjem 27. oktobra 1867., a potem ostal še jedno leto v semenišči.

Prva služba mu je bila v Kobaridu. „Prestrašil se je sicer velike cerkve in težavnega katekizovanja v dverazredni šoli, toda udal se je ter bil v Kobaridu prav zadovoljen, Kobaridci pa z njim še bolj. Bodi si v cerkvi, bodi si zunaj cerkve, pokazal se je tam pravega moža na pravem mestu. Slišali so ljudje tačas v cerkvi krasne govore njegove. Sam ga sicer nikoli nisem čul, a pravile so mi druge verjetne in razumne priče, kako lepo pridiguje. Za izvrstnega govornika pohvalil ga je sam nadškof, ko je l. 1872. v Kobaridu birmoval ter slišal Gregorčiča pridigujoč. Kako je bil in je še v tukajšnjih krajih priljubljen govornik in duhovnik, dokazuje tudi to.

V Kobarid zahajajo ljudje k službi božji iz vseh bližnjih duhovnij vsega Kota. Kadarkoli je v kateri teh duhovnij izpraznjena duhovniška služba, takoj si ljudje želijo g. Gregorčiča. — In kaj je bil on Kobaridu v narodnem oziru! Bil mu je buditelj narodne zavednosti in osnoveatelj narodne čitalnice, katera ga je nedavno iz hvaležnosti imenovala za častnega člana svojega. Pod njegovim vodstvom prirejala je ta čitalnica krasne besede za priprosto ljudstvo. Večkrat je sam prevzel kakšen šaljiv ali poučen govor. Sam ima dober pevsk sluh in prijeten bariton, a izuril je tudi priproste pevce, da so dobro peli. Pri teh besedah se je ljudstvo res kaj naučilo.“

Vzpomladi l. 1873. pride za kaplana v prijazni Rifenberg v vinorodni vidavski dolini, kjer občeljubljen in špotovan ostane do lanskega Božica, tedaj nad osem let. Slabotno zdravje prisililo ga je začasno iti v pokoj; a hvala Bogu, kmalu se mu je spet toliko ukrepilo, da je mogel prevzeti lahko službo, vikarijat v neznatnem Gradišči poleg Prvačine.

Ginljivo je bilo slovo od Rifenberga prve dni aprila meseca. Ves Rifenberg je bil na nogah, šolska mladina in odrastli ljudje in marsikateremu se je solza utrinjala v očesu, ko je videl odhajajočega predragega mu gospoda. Starešinstvo izvolilo ga je o tej priliki za častnega svojega občana in župan Robič, z vsemi občinskimi svetovalci in mnogimi odličnimi možmi spremil ga je do Dornberga, kjer so novega svojega vikarja slovesno vzprejeli Gradiščani.

To je kratek obris pesnikovega vnanjega življenja; kakšno je njegovo notranje, to pripovedujejo njegove poezije.

Smešnica 21. Na cesti stojita dva vojaka, poleg tretjega, ki na zemlji leži. Mimogredoči lajtnant vpraša: „Je li vojaku hudo, da omedleva!“ Prvi vojak odgovori: „Ni mu hudo, ampak malo vinjen je, druga nič“. Lajtnant: „Pet sto medvedov, zakaj pa toraj ne vstane?“ Drugi vojak: „Gospod lajtnant, brez zamere, ko bi Vi tako vinjeni bili, bi tudi ne mogli stati, še menda sam gospod major ne!“

Razne stvari.

(*Ljubljanski Zvon*) objavlja v svojej 5. številki: Trioleti, Zapuščen, Malo življenje, Izza mladih let, Naj dražja kupica vode na svetu, Med gorami, Jedinstvo slovenskih dežel, Brez hiše, Večna luč, Lutski ljudje, Zemljski potresi, Bajke in povesti o Gorjanih, Dva krajska prirodopisca, Šolstvo in prosvetni zavodi v kneževini Bolgarski, Zlata knjiga, Slovenski glasnik, Zvon stane 4 fl. 60 kr. na leto.

(*Gregorčičeve „Poezije“*) razprodale so se uže v 2000 iztisih, res zlata knjiga, velja 1 fl. pri notarji Gruntnerji v Logaci (Loitsch, Südbahn, Krain).

(*Tiskar O. Bamberg v Ljubljani*) izdaja učne knjige za slovenske srednje šole; sedaj stavi „Latinsko-slovenski slovar“ za 3. in 4. razred in kmalu tudi g. Senekovičevo „Prirodoslovje“ za male gimnazije in male realke.

(*Konjiški nemčurji*) se jezijo nad slovenskimi učitelji, ki so nedavno prijatelja s slovenskimi podoknicami počastili. No, če pa razni „turnerji“ krolijo „Wacht am Rhein“, to pa jih nič ne moti. Poznamo te po slabih ščušarskih nemških listih zapeljane strice.

(*V Sevnici*) je se nekaj možakarjev in „frajlic“ zbralo okolo znanega Kautschitscha, ter osnovalo „Deutscher Schulverein.“ Se bodo uže navolili. Slovenci pa ostanemo Slovenci.

(*Nemčurske prošnje*) zoper pravične želje Slovencev podpisale so srenje Donački breg in Šetale. Neki mazači v Frankfurtu ob „deutscher Sottel“ se tega silno veselijo. Slovence nemčurje pa je lahko sram!

(*Odlikovanih*) bilo je več oficirjev in vojakov 20. lovskega bataljona zaradi hrabrega obnašanja v Hercegovini, zlasti v praskah pri Koritu. Nadlajtnant V. Kasperl dobil je 3. red železne krone, nadlajtnant K. Weiss in lajtnant Blechinger vojaški zaslužni križec, hvalno priznanje major Keil, nadlajtnant Thonhauser in Higersperger, srebrno svetinjo kadet Pesarič, nadlovec Jakob Lipovec, Fr. Skrobar, Ož. Stuncer, Jos. Knirš, J. Tammel, J. Sdovšek, Martin Breznik, Jož. Krajnc, podlovec B. Jančič, lovec Jankovič, J. Seršen, J. Witmajer, J. Krebs in Lojz Doberšek.

(*Vabilo*) v prvi občini zbor, katerega bode imel Savinjski Sokol na gosp. Lipoldovem kegljišči v Mozirji binkoštni ponedeljek, dne 29. maja

1882. Začetek ob 3. uri popoldne. Dnevni red: 1. Govor in poročilo o dosedanem delovanju začasnega odbora. 2. Volitev: a) staroste; b) podstaroste; c) drugih odbornikov. 3. Nasveti o vplačevanju vstopnine in društvenine. 4. Nasveti o delovanju društva sploh. Po zborovanji: Zabava s petjem in godbo.

(Slov. bistriški krajni šolski svet) hoče popolnem nemško šolo prav za prav ponemčevalno šolo. Bolje bi bilo, ko bi bistriškim nemčurjem „Deutscher Schulverein“ nemško šolo postavil; Slovencem pa bi se naj sedanja pustila pri miru.

(Pragerski nemškutarji) hočejo tudi popolnem nemško šolo, ter zahtevajo, da jim južna železnica do takšne pomore. Naj se obrnejo do „Deutscher Schulverein“, pa naj tudi sami svoje paglavce v njo vpšejo, slovenskih pa naj ne nadlegujejo.

(Za Jude pobira) Tagespošta milodarov. Do sedaj je naberačila 5 fl.

(Zemlja zasula) je delavca v kleti g. Goetza v Mariboru, da je ranjeni v bolnišnici potem umrl.

(Šolo zaprli) so zavoljo špičkov v Hrastniku.

(Dva narodna Judeža) sta ravnatelj Stopper v Radgoni in profesor Ferk v Gradci; ta moža zatajivša slovensko kri, pomagata nemškemu „Schulvereinu“ Slovence ponemčevati; za šolo ponemčevalnico je po njunem nasvetu dal „Schulverein“ 1000 fl., ki se ima jeseni odpreti; učitelj dobi vsako leto „Aufbesserung“. Šolo v Lugaci pri Cmureku pomaga iz 2000 fl. podpore povekšati, da se več učencev lebo ponemčuje. Vsako leto doplačuje za vzdrževanje nemške šole v Sladkem vrhu pri Cmureku, jednako skrbi za ponemčevanje na Vuhredu, tu je obečal nekaj podpore za stavljenje šole, 9 šolam poslal je nemških knjig in 20 učiteljem „Ehrengabe“.

(Slovensko prošnjo) za popolno enakopravnost slovenščine odposlala je Teharska občina pri Celji. Hvala in slava!

(Od sv. Trojice v Slov. gor.) se nam piše, da je 10. t. m. zvečer v spodnjem Porčiči pogorel do tal pridni župan Anton Vogrin. Zgorel je 4leten konj, vreden 300 fl., par volov, 4 krave, vse svinje, vsak voz. Škode je 4000 fl. Zavarovanščina znaša komaj 700 fl. Sosedje, pomagajte, vsak kakor more in zna! Požarni straži sv. Trojička in sv. Lenartska ste prihitele, pa ni bilo več pomagati.

(Reklamacije) za brežiški okraj sta g. Lipold in g. Perko pri komisiji v Gradci dobro branila, 25 srenj dobi v 128 parcelah za 7% znižane vcenitve.

(Narodni dom v Ptuj) bodo v pondeljek 29. t. m. svečano odpirali. Akademsko graško društvo „Triglav“ bo sodelovalo. Slavnostni govor bo imel č. g. Božidar Rajč. Godba bo svirala in pesni se bodo prekrasne popevale. Ob konci bo ples. Za-

četek točno ob 8. uri zvečer. Gostov bode od vseh strani.

(V Zagrebu) obhaja društvo „Kolo“ velikanško 20letnico dne 28. in 29. t. m.

(Ljutomerska kmetijska podružnica) ima dne 29. t. m. ob 3. uri popoldne v realki sejo. Govorilo se bode tudi o jetrnih metljajih ali pijavkav pri govedih; podelila se bode ob enem častna svetinja posestniku g. J. St.

(Ljudski misijon v Prihovi) bil je srečno sklenjen dne 22. t. m. Vodila sta č. o. jezuita Doljak in Lempelj. Obhajanih bilo je 1500. Misiionarja obhajata sv. misijon binkoštno praznike pri sv. Antoniji v Slov. goricah.

(Huda toča) klestila je od Lučanjan nad Gomilico do blizu Spielfelda.

(Spremembe v Lavant. škofiji) č. g. Jernej Voh postal je župnik pri sv. Martinu v Rožnej dolini, č. g. J. Ulčnik pa pri sv. Jederti pri Laškem; č. g. Alojzij Šijanec gre za kaplana I. v Novo cerkvo, č. g. K. Tribnik za kaplana v Teharje, č. g. Ant. Ribar v Brašlovce, č. g. Anton Fišer za provizorja v Dol, č. g. J. Čagran za kaplana v Žetale, č. g. J. Mlasko k sv. Miklavžu nad Ormožem, kaplanije v Dolu, sv. Martinu v Rožnej dolini in Središči ostanejo prazne. Č. g. A. Schwinger prestavljen je kot župnik k sv. Miklavžu, a č. g. J. Skuhala gre kot župnik v Središče. Umrla sta č. g. Jurij Rubin star 47 let in č. g. Herkulan Šavor, kapucin v Celji, 30 let star.

Loterijne številke:

V Gradci 20. maja 1881:	26, 52, 20, 1, 46.
Na Dunaji " " "	38, 41, 20, 69, 36.
Prihodnje srečkanje: 3. junija 1882.	

Štacuna v Mozirji.

Franc Rauscher

priporoča p. n. občinstvu svojo prodajalnico kemikalij in vsakovrstnih enakih izdelkov kakor:

Popovo anaterinsko ustno vodo, Golov jedilni prašek, Kralov železnati sladkor, Mollov Seidlizprašek, kri čistilne svalke ali kroglice, c. kr. priv. meseni izleček, cvet zoper protin ali trganje, strup za razni mrčes, Bergerjevo zdravilno milo iz smole, zdravilno-krepčevalen cvet ali flujid itd., tudi izvrstni žganjevec imenovan: „Klostergeist“, kuminovec imenovan: „Aniset Doppelkummel“, Admontsko kuminovo vodo, homeopatični vinski cvet ali špirit itd. vse najboljše kakovosti za najnižjo ceno.

S čista nov glasovir,

obsezajoč 7 oktav, tako zvani „Stutz-Flügel“ se proda za 230 fl. Več pové lastnik gospod Janez Šram, Gomilsko pri Celji (pošta Braslovče — Frasslau.) 1—3

Zahvala in priporočba.

Imel sem nesrečo, da je eno mojih poslopj v Grobelnem, ki so pri društvu „North British and Mercantile“ zavarovana 1. aprila t. l. zgorelo.

Akoravno nisem zavarovalni znesek, ki ga imam vsako leto plačati, pred požarom plačal, mi je vendar slavno vodstvo omenjenega društva po slav. zastopništvu v Gradci na mojo prošnjo večji znesek odškodnine izplačalo.

Moja dolžnost je tedaj, da se slavnemu vodstvu kakor tudi zastopništvu za to veliko dobroto prav srčno zahvalim in omenjeno društvo vsakemu iskreno priporočam.

Janez Golež,
posestnik v Ponikvi.

1—3

Službo

učiteljsko ali organistovo prevzame **Jožef Mihelič**, upokojeni učitelj in organist, samičen, v Rogaci — Rohitsch.

1—2

Razglas.

Od krajnega šolskega sveta na Rečici se naznanja, da se bode dne 7. junija t. l. ob 3. uri popoldne vršila v šoli zmanjšavna licitacija za oddajo razširjenja šolskega poslopja. Prevdarek je na 1895 gld. narejen.

Prevdarek, načrt in pogoji se pri krajnem šolskem svetu vsak dan vidijo.

Krajni šolski svet na Rečici,
dne 20. majnika 1882.

Tone Turnšek,
načelnik.

1—2

Male orgle

prodajo se po nizki ceni, še čisto nove, prijetnega lahkega glasu, z dvema spremenoma, z lesenimi in tudi cinastimi pišalkami. Več pové gospod Jožef Tonik v Šoštanji (Schönstein.)

Štv. 71.

Učiteljske službe.

Na enorazredni ljudski šoli v Veržeji je učiteljska, in na dvorazredni šoli v Cezanjovcih podučiteljska služba za defenitivno, eventuelno provizorično podeljenje, razpisana (obe šole IV. pl. razred.) Nemškega in slovenskega jezika popolnoma zmožni prositelji naj vložijo svoje prošnje do konec junija pri dotičnih krajnih šolskih svetih.

Okrajni šolski svet v Ljutomeru,
dne 6. maja 1872.

2—2

1—3

Mežnar,

ki uže 5 let služi ter ima pokazati najboljih spričeval, želi svoje mesto menjati. Adreso pove administracija „Slov. Gospodarja“.

ad N. 206 B. Oe.
1882.

Razglas.

Syndikat ali sodništvo nemškega viteškega reda naznanja, kot razpravljalni ured o zapuščinah, vsem, kateri imajo kot upniki kakšno pravico do zapuščine č. g. Gašparja Majheniča, ki so zapustivši pisan testament umrli kot dubovnik nemškega viteškega reda in oskrbnik župnije pri sv. Miklauži pri Ormoži, naj se oglasijo pri oskrbništvu v to svrhu od syndikata pooblaščenem, slavne komende nemško-viteškega reda v Velikej nedelji na spodnjem Štajerskem (Gross-Sonntag) ter naj dokažejo svoje tirjatve dne 15. junija 1882 ob 9. uri popoldne ali osebno, ali naj svoje pismene vloge do tistega dne pošljejo; drugače zgubijo pravico do zapuščine, če bi ta bila uže izcerpljena z drugimi izplačili, razven če imajo ob enem tudi zastavno pravico.

Syndikat nemškega viteškega reda.

Na Dunaji dne 9. maja 1882.

Maks Bittner, l. r.

2—3

svetovalec nemšk. viteške komende.

Naznanilo.

1—2

Uljudno podpisani naznanja slavnemu p. n. občinstvu, da je

gostilnico „zur Mehlgrube“
v Mariboru

v svoje oskrbovanje prevzel in uže odprl.

Prizadeval si bode točiti dobro očiščeno **spomladno Reinighauserjevo pivo**, **pravo naravno vino** najboljših letin, ustrezati z **okusnimi jestvinami**. Postrežba bode vselej točna in uljudna.

Blagovoljnim obiskovanjem domačih in vnanjih gostov se priporoča z najuljudnejšim spoštovanjem

Janez Lorenz,
gostilničar.